

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богачев С.В. Система мотивации труда в Украине: мировой опыт, проблемы, перспективы / С.В. Богачев, Е.В. Тарасевич // Экономика и управление. – 2012. – № 4. – С. 8–15.
2. Державна служба статистики України. Звітна інформація про виконання державного бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Козаченко А.В. Зарубежный опыт мотивации труда / А.В. Козаченко // Кадровое дело. – 2012. – № 2. – С. 8–17.
4. Котова О.В. Система оплаты труда работников учреждений культуры: проблемы и пути совершенствования / О.В. Котова // Российское предпринимательство. – 2011. – № 12. – Вып. 1(197). – С. 72–76. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.creativeconomy.ru/articles/15971/>.
5. Курменова А.Г. Оплата труда в организациях исполнительских искусств / А.Г. Курменова // Справочник руководителя учреждения культуры. – 2011. – № 1. – С. 91–110.
6. Полтавська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adm-pl.gov.ua/>.
7. Про впорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки : Наказ Міністерства культури і туризму України від 18 жовтня 2005 р. № 754 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1285-05>.
8. Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету : Постанова Кабінету міністрів України від 1 березня 2014 р. № 65 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/65-2014-%D0%BF>.
9. Федерація професійних спілок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fpsu.org.ua/>.

УДК 342.565

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ПІД ЧАС ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ
ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ**

**REALIZATION OF THE PRINCIPLE OF PROCEDURAL ECONOMY
OF THE ADMINISTRATIVE LEGAL PROCEEDINGS DURING THE REVISION
OF COURT DECISIONS SUPREME COURT OF UKRAINE**

Жукова Є.О.,
аспірант

Міжрегіональної академії управління персоналом,
суддя

Дніпропетровського окружного адміністративного суду

Статтю присвячено аналізу правового забезпечення перегляду судових рішень в адміністративних справах Верховним Судом України в контексті реалізації принципу процесуальної економії адміністративного судочинства. Обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення.

Ключові слова: адміністративне судочинство, принцип процесуальної економії, перегляд судових рішень Верховним Судом України, суддя-доповідач Верховного Суду України, адміністративно-процесуальне законодавство.

Статья посвящена анализу правового обеспечения пересмотра судебных решений в административных делах Верховным Судом Украины в контексте реализации принципа процессуальной экономии административного судопроизводства. Обоснованы предложения по усовершенствованию соответствующего нормативно-правового обеспечения.

Ключевые слова: административное судопроизводство, принцип процессуальной экономии, пересмотр судебных решений Верховным Судом Украины, судья-докладчик Верховного Суда Украины, административно-процесуальное законодательство.

The article discusses the legal support of revision of court decisions on administrative cases Supreme Court of Ukraine in the context of realization of the principle of procedural economy of the administrative legal proceedings. Reasonable suggestion on the improvement of the relevant normatively-legal providing.

Key words: administrative legal proceedings, principle of procedural economy, revision of court decisions Supreme Court of Ukraine, Judge-Reporter of the Supreme Court of Ukraine, administrative procedural legislation.

Постановка проблеми. Забезпечення захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб від протиправних посягань, особливо з боку органів державної влади й органів місцевого самоврядування, є одним із пріоритетних напрямів діяльності будь-якої демократичної правової держави. Традиційно в європейських країнах одним з осно-

вних інструментів, за допомогою якого така діяльність успішно впроваджується в життя, є адміністративна юстиція. Перегляд постанов та ухвал суду, що набули законної сили, є процесуальною гарантією захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів осіб, які беруть участь в адміністративній справі. У свою чергу перегляд судових рішень адміністра-

тивних судів Верховним Судом України не тільки створює додаткові та важливі гарантії судового захисту законних прав та інтересів учасників адміністративного процесу, а й надає можливість додаткової перевірки судових актів та виправлення судових помилок, усуває неоднакове застосування судами касаційної інстанції однієї й тієї самої норми права, що є однією з підстав створення єдиної судової практики в розгляді спорів та забезпечення суворого та неухильного додержання судами норм матеріального та процесуального права. Забезпечення якісного та оперативного розгляду адміністративної справи з мінімальними витратами часу та коштів учасників процесу є змістом принципу процесуальної економії адміністративного судочинства. Як принцип процесуальна економія визначає не лише шлях побудови адміністративного судочинства, а й напрям діяльності його учасників, які повинні дотримуватись її вимог на всіх стадіях адміністративного процесу.

Ступінь розробленості проблеми. Загальні та окремі питання діяльності Верховного Суду України досліджували такі правники, як В.Б. Авер'янов, В.К. Колпаков, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, А.Т. Комзюк, О.Д. Тихомиров та інші. Однак попри значну увагу дослідників до означеної проблематики низка теоретичних та практичних аспектів діяльності Верховного Суду України, зокрема в контексті реалізації принципу процесуальної економії адміністративного судочинства, ще потребують наукового доопрацювання та уточнення.

Метою статті є дослідження засобів реалізації принципу процесуальної економії адміністративного судочинства під час перегляду судових рішень Верховним Судом України та вироблення пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення законодавства в досліджуваній сфері відносин.

Виклад основного матеріалу. Серед галузевих принципів адміністративного процесу принцип процесуальної економії відповідає завданням зміцнення законності в публічно-правовій сфері, він спрямований на оперативний та ефективний розгляд адміністративних справ судом. Принцип процесуальної економії входить до системи принципів адміністративного судочинства, існує в тісному взаємозв'язку з іншими процесуальними принципами, доповнює й розкриває їхній зміст. Значення принципу процесуальної економії полягає в тому, щоб під час вирішення справи в адміністративному суді найбільш повно, доцільно та своєчасно використовувати всі встановлені законом засоби для правильного й швидкого вирішення спору та усунення недоліків в публічно-правових відносинах, які виявлені під час розгляду справи. Принцип процесуальної економії спрямований на реалізацію завдань адміністративного судочинства, відбиває спеціалізацію та направленість адміністративного процесу на всіх його стадіях, у тому числі під час перегляду судових рішень Верховним Судом України.

Згідно зі ст. 38 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» до компетенції Верховного Суду України як найвищого судового органу в системі

судів загальної юрисдикції належать юрисдикційні повноваження щодо перегляду справ:

1) із підстав неоднакового застосування судами (судом) касаційної інстанції однієї й тієї ж норми матеріального права в подібних правовідносинах у порядку, передбаченому процесуальним законом;

2) у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення справи судом.

Щодо поглядів на завдання перегляду судових рішень адміністративних судів Верховним Судом України, то пріоритетною вважаємо таку точку зору: це провадження, яке створює не тільки прецеденти, а є спробою усунути наслідки постановлення судами касаційної інстанції рішень, які не відповідають загальним положенням міжнародного права [1, с. 886].

Згідно із ч. 1 ст. 240-1 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) суддя-доповідач Верховного Суду України протягом трьох днів постановляє ухвалу про відкриття провадження в справі. Варто зауважити, що у вищенаведеній нормі не встановлено, з якого моменту починає перебіг трьохденний строк. Логічно припустити, що цей строк починає свій перебіг із моменту отримання суддею-доповідачем ухвали про допуск справи до провадження у Верховному судді України. Однак у будь-якому випадку процесуальні наслідки порушення трьохденного строку в КАС України не визначено. Більш того, дивлячись на те, що, крім ухвали про відкриття провадження в справі, суддя-доповідач Верховного Суду України не може прийняти жодного з процесуальних рішень. Не зрозумілим є те, чим обґрунтовується саме трьохденний термін вирішення питання про відкриття провадження в справі. Мова йде про те, що, наприклад, під час провадження в суді першої інстанції, апеляційного або касаційного перегляду судових рішень судді, крім ухвали про відкриття відповідного провадження, згідно із ст. ст. 108, 109, 189, 214 КАС України [2], також можуть постановити ухвали про: 1) залишення позову (скарги) без руху; 2) повернення позовної заяви (скарги); 3) відмову у відкритті провадження.

Отже, можна зробити висновок, що суддя-доповідач Верховного Суду України зобов'язаний постановити ухвалу про відкриття провадження в справі про перегляд судових рішень адміністративного суду та не може прийняти будь-якого іншого процесуального рішення. У цьому контексті логічним є питання, які дії вчиняє суддя-доповідач протягом трьох днів. Адже йому не потрібно ні перевіряти відповідність заяви законодавчо встановленим вимогам, ні з'ясовувати будь-яких інших обставин, необхідних для прийняття такого рішення.

Тобто таке рішення він виносить формально, його практична цінність полягає лише в тому, що з моменту його винесення починається відлік часу для проведення підготовки справи до провадження у Верховному Суді України. Так, фактично провадження в справі з перегляду судових рішень в адміністративних справах відкривається Вищим адміністратив-

ним судом України під час вирішення питання про допуск справи до провадження у Верховному Суді України. На підставі вищевикладеного вважаємо за необхідне внести до ст. 240-1 КАС України такі зміни: трьохденний строк для винесення вищезазначеного рішення скасувати й встановити, що суддя-доповідач після отримання ухвали про допуск справи до провадження постановляє ухвалу про відкриття провадження в справі. Внесення запропонованих змін до КАС України, на нашу думку, усуне неточності в питанні перебігу процесуальних строків та впорядкує процес перегляду судових рішень в адміністративних справах Верховним Судом України, що, безумовно, сприятиме більш ефективному проведеному такого перегляду в цілому.

Варто зазначити, що ст. 240-1 КАС України не встановлює обов'язку суді щодо повідомлення осіб, які беруть участь у справі про прийняття ним під час підготовчого провадження будь-яких процесуальних рішень. Єдине рішення, копії якого суддя-доповідач надсилає особам, які беруть участь у справі – ухвала про відкриття провадження в справі. У цьому контексті наголосимо на тому, що неповідомлення осіб, які беруть участь у справі, про всі прийняті процесуальні рішення під час підготовки справи до судового розгляду суперечить ст. 49 КАС України.

Так, відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 49 КАС України особи, які беруть участь у справі, мають право, зокрема, знати про дату, час і місце судового розгляду справи, про всі судові рішення, які ухвалюються в справі та стосуються їхніх інтересів. Окрім цього, особи, у тому числі під час перегляду судових рішень в адміністративних справах Верховним Судом України, мають такі права: знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання й відводи; давати усні та письмові пояснення, доводи та заперечення; подавати докази, брати участь у дослідженні доказів; висловлювати свою думку з питань, які виникають під час розгляду справи, задавати питання іншим особам, які беруть участь у справі, свідкам, експертам, спеціалістам, перекладачам; подавати заперечення проти клопотань, доводів і міркувань інших осіб; знайомитися з технічним записом, журналом судового засідання, протоколом про вчинення окремої процесуальної дії й подавати письмові зауваження до них; робити з матеріалів справи виписки, знімати копії з матеріалів справи, отримувати копії судових рішень; оскаржувати судові рішення в частині, що стосується їхніх інтересів; користуватися іншими процесуальними правами, наданими їм КАС України. Тобто цей перелік процесуальних прав осіб, які беруть участь у справі, не є вичерпним і може бути доповнений відповідно до конкретного адміністративного процесуального статусу особи. Іншими словами, наведений у ст. 49 КАС України перелік процесуальних прав є загальним, оскільки таким правами користуються будь-які особи, які беруть участь у справі в адміністративному процесі. Обсяг спеціальних прав використовують особи зі спеціальним процесуальним статусом – сторони.

У цьому контексті варто наголосити, що під час проведення підготовчого провадження в суді апеляційної та касаційної інстанції на суддю-доповідача відповідно до ст. 190 та 215 КАС України покладено обов'язок надсилати особам, які беруть участь у справі, копії всіх процесуальних рішень, що прийняті ним під час підготовчого провадження. Окрім цього, суддя-доповідач не просто направляє копії ухвали про відкриття апеляційного або, відповідно, касаційного провадження особам, які беруть участь у справі, а додає до таких рішень копії відповідної скарги та інформацію про права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі. Таким чином, вважаємо за необхідне з метою дотримання законодавчо встановлених вимог, недопущення порушення законних прав свобод та інтересів осіб, які беруть участь у справі про перегляд судових рішень в адміністративних справах Верховним Судом України, внести зміни до ч. 1 ст. 240-1 КАС України. При цьому встановити обов'язок судді-доповідача Верховного Суду України разом із копією ухвали про відкриття провадження в справі надіслати особам, які беруть участь у справі, інформацію про їхні права та обов'язки. Більш того, з метою дотримання принципу законності адміністративного судочинства вважаємо за необхідне доповнити ст. 240-1 КАС України новою частиною, вказавши при цьому, що всі рішення, постановлені суддею-доповідачем під час підготовки справи до судового розгляду Верховним Судом України, викладаються у формі ухвали. Копії ухвал надсилаються особам, які беруть участь у справі.

Звичайно, щоб вищенаведені дані були направлені особам, які беруть участь у справі, суддя-доповідач повинен з'ясувати склад учасників такого процесу. Варто наголосити на тому, що суддя-доповідач не встановлює, а саме з'ясовує склад осіб, які беруть участь у справі, оскільки їх встановлення можливе лише в судовому засіданні [3, с. 382]. Таку інформацію суддя з'ясовує під час ознайомлення із заявою про перегляд судових рішень. Так, відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 239 КАС України у вищенаведеній заяві обов'язково наводиться інформація про ім'я (найменування), поштову адресу осіб, які беруть участь у справі. Окрім цього, у заяві про перегляд судових рішень в адміністративних справах Верховним Судом України може бути вказано такі дані осіб, які беруть участь у справі, як номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є. Визначення таких даних сприяє більш оперативному повідомленню осіб, які беруть участь у справі, наприклад, про необхідність явки до суду.

Якщо проаналізувати порядок перегляду судових рішень Верховним Судом України в різних видах судочинства (ст. ст. 111-14–111-28 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), ст. ст. 235–244–2 КАС, ст. ст. 353–360-7 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України)), то слід визнати, що на сьогодні ця екстраординарна стадія судового процесу характеризується складністю та заформалізованістю. Так, заява про перегляд судових рішень адміністративних судів подається до

Верховного Суду України через Вищий адміністративний Суд України (ст. 239-1 КАС), який здійснює перевірку відповідності заяви вимогам закону (ст. 239-2 КАС) та вирішує питання про допуск справи до провадження (ст. 240 КАС), що, безумовно, створює додаткові бар'єри для оскарження судових рішень. До недавня (до набрання чинності Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р., прикінцевими положеннями якого були внесені зміни до ГПК України, КАС України та ЦПК України стосовно перегляду судових рішень Верховним Судом України) цей порядок у різних видах судочинства був набагато простіше. Для порівняння: в адміністративному судочинстві скарга про перегляд судового рішення за винятковими обставинами подавалася безпосередньо до Верховного Суду України (ст. 239 КАС України в редакції від 01.01.2010 р.), допуск скарги до провадження за винятковими обставинами здійснювався колегією суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України за участі не менше двох третин її чисельності протягом п'ятнадцяти днів після надходження скарги (ст. 240 КАС України в редакції від 01.01.2010 р.).

Висновки. З огляду на важливість завдань, які постають перед провадженням за винятковими обставинами, маючи на меті реалізацію принципу процесуальної економії адміністративного судочинства на всіх стадіях процесу, вважаємо за доцільне спростити порядок перегляду судових рішень адміністративних судів Верховним Судом України, а саме пропонуємо закріпити в КАС України подання заяви про перегляд рішень адміністративних судів безпосередньо до Верховного Суду України; вирішення питання про допуск справи до провадження колегією суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України протягом п'ятнадцяти днів після надходження заяви без виклику осіб, які беруть участь у справі. Таким чином, проведення стадії перегляду судових рішень Верховним Судом України на належному рівні, без зайвих витрат часу і коштів дозволить не порушити розумних строків судового захисту порушених прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб у публічно-правових відносинах під час проведення судового розгляду справи Верховним Судом України, що, безумовно, матиме позитивний вплив на здійснення правосуддя в Україні в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : [науково-практичний коментар] : у 2 т. / за заг. ред. С.Я. Фурси. – К. : Видавець Фурса С.Я. ; КНТ, 2006.
2. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, № 37. – Ст. 446.
3. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України : в 2 т. / за заг. ред. В.К. Матвійчука. – К. : Алерта ; КНТ, 2008. – Т. 2. – 752 с.

УДК 351.74(477)

ЩОДО ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ON DEMILITARIZATION BODIES OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

Зозуля І.В.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ*

У статті досліджено розуміння, своєчасність і доцільність вживання терміну «демилітаризація Міністерства внутрішніх справ України» як базового положення проголошеної реформи. Показано, що сьогодні тактично правильним є не декларування некоректного терміну, виходячи з його сутності як розатестування окремих підрозділів, органів і служб МВС України, а ліквідація «поліцейщини» в міліції.

Ключові слова: демилітаризація, органи внутрішніх справ, розатестация.

В статье исследовано понимание, своевременность и целесообразность применения термина «демилитаризация Министерства внутренних дел Украины» как базового положения провозглашенной реформы. Показано, что сегодня тактически правильным является не декларирование некорректного термина, исходя из его сущности как разаттестации отдельных подразделений, органов и служб МВД Украины, а ликвидация «полицейщины» в милиции.

Ключевые слова: демилитаризация, органы внутренних дел, разаттестация.

It was investigated the understanding, timeliness and advisability of the term «demilitarization of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine» as a base position of proclaimed reform. It is shown that today tactically correct is not declaration incorrect of term, in terms of its essence as bringing to the civil status of the individual departments, agencies and services of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, but elimination «negative police of relations» in the militia.

Key words: demilitarization, police, bringing to civil status.